

เหลี่ยมหลังแลหน้าการเมืองการปกครองของไทย*

Thai Politics Locking Back Locking Forward

สมปอง ทิพย์สมบัติ, ปัญญา คล้ายเดช, ปชาบดี แยมสุนทร, ทรงพล โชติกเวชกุล¹ และสุกิจ ชัยมุสิก²

Sompong Thipsombut, Panya Klaydesh, Pachabodee Yaemsunthorn,

Songphon Choutikavatchagul and Sukit Chaimusik

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Mahamakut Buddhist, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sompong_mcu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลากหลายรูปแบบ เช่น แบบระบอบ ปิตุราชาธิปไตยหรือระบอบพ่อปกครองลูก เป็นรูปแบบการปกครองที่มีราชาหรือองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าอำนาจอธิปไตยและเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะผู้ปกครอง การใช้อำนาจแบบระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้เพราะพระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะสูงสุดเหนือกฎหมาย ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดและล้นพ้นทุกด้าน รวมทั้งชีวิตของราษฎรในราชอาณาจักร และอีกระบบ ก็คือ ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแบบสากลซึ่งในหลายประเทศต่างยึดปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การปกครองของไทยก็เช่นกัน ปัจจุบันใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพเท่าเทียมกันและอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในทศวรรษที่ผ่านมาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทย เปลี่ยนแปลงไป โดยจะพยายามดูดซับพลังของประชาชนให้เข้ามาอยู่ภายใต้การชักนำของกลุ่มต่างๆ มากขึ้น ดังนั้น ผู้เขียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิวัฒนาการการเมืองการปกครองของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อ บูรณาการสู่ออนาคตต่อไป

คำสำคัญ: เหลี่ยมหลัง; แลหน้า; การเมืองการปกครองไทย

*ได้รับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2562; แก้ไขบทความ: 8 มีนาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 28 มีนาคม 2565

Received: November 4, 2019; Revised: March 8, 2022; Accepted: March 28, 2022

Abstract

Thai politics from past to present are many types of systems, such as the patriarchy system. The Paternal Government is a form of government in which the king or king is sovereign and sovereign, as the ruler of the Absolute Monarchy. Because the king has the highest status over the law. His Majesty the King has the absolute power and immeasurability in all aspects, including the life of the people in the Kingdom. And another system is Democracy. At present, Thai government has a democratic system based on the principle of equality freedom and human dignity. Democracy holds that everyone has equal rights and sovereignty comes from the people. It is the rule of the people by the people and for the people. At present, the attitude and political behavior of Thailand in the past decade, Thai people have changed their attitudes. It will try to absorb the power of the people under the induction of various groups. The main purpose is to coordinate policy. Security of the state and their power base is important.

Keywords: Thai politics; locking back; locking forward

1. บทนำ

การเมืองการปกครองของไทยในอดีตย่อมเป็นประโยชน์ในการนำมาศึกษาวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ตรงกับสถานการณ์และความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอีกทางหนึ่ง วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันในแต่ละยุคแต่ละสมัยแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของการปกครองไทยที่เปลี่ยนผ่านและปรับตัวมาโดยตลอดระยะเวลามากกว่า 700 ปี แม้ว่าหลักฐานเกี่ยวกับปฐมกำเนิดของชาติไทยจะไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่า ชนชาติไทยเป็นผู้ที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีนแถบมณฑลยูนนาน หรือมีรกรากอยู่ในสุวรรณภูมิแห่งนี้มาแต่เก่าก่อนก็ตาม การศึกษาวิวัฒนาการทางการ

เมืองการปกครองไทยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เริ่มตั้งแต่อณาจักรแรกของชาติไทย คือ อาณาจักรสุโขทัย ซึ่งสถาปนาโดยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ต้นราชวงศ์พระร่วง ประกาศตนเป็นอิสระจากขอมซึ่งยึดครองดินแดนแถบนั้นอยู่ในสมัยนั้น การเมืองการปกครองไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนหน้ามีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 อยู่ในรูปแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับระบอบเผด็จการ เพราะว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น พระมหากษัตริย์ได้อำนาจมาด้วยการสืบสันตติวงศ์ หรือการปราบดาภิเษกประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการสถาปนาหรือ

คัดเลือกพระมหากษัตริย์เลยจนถึงปัจจุบันมีรายละเอียดดังนี้

ยุคอาณาจักรสุโขทัย (พ.ศ. 1722-1981) ไทยประกาศตัวเป็นเอกราชตั้งราชอาณาจักรใหม่คือกรุงสุโขทัยเป็นการปกครองแบบดั้งเดิมอยู่คือระบอบปิตุราชาธิปไตยหรือระบอบพ่อปกครองลูก (Paternal Government) คือรูปแบบการปกครองที่มีราชาหรือองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในฐานะผู้ปกครอง ทรงปกครองราษฎรเสมือนพ่อปกครองลูก (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547) หลักการสำคัญของการปกครองแบบพ่อปกครองลูก คือพระมหากษัตริย์ทรงใช้การปกครองดูแลประชาชนอย่างใกล้ชิดเหมือนพ่อดูแลลูก ในขณะเดียวกันทรงมีอำนาจสิทธิเด็ดขาดเหมือนชีวิตของลูก จะได้ผลดีก็ต่อเมื่อประชาชนยังมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนจะมีลักษณะที่แฝงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมากดังจะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ของสุโขทัยตอนต้นมักจะเรียกพระองค์ว่า “กู” และใช้นามว่า “พ่อขุน” เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง เป็นต้น (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547)

การจัดรูปแบบการปกครองระบอบเมืองลูกหลวงคือ เป็นการจัดลำดับความสำคัญของเมืองโดยพระมหากษัตริย์ที่เมืองหลวงจะเลือกส่งเจ้านายที่ใกล้ชิด เช่น พระราชโอรส พระอนุชาหรือเจ้านายชั้นสูงในราชวงศ์ออกไปปกครองตามหัวเมืองหรือเมืองลูกหลวงต่างๆ จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดระบอบเมืองลูกหลวงเพื่อกระจายอำนาจในการปกครองไปได้ทั่วแคว้นแคว้น และเพื่อ

ให้เกิดความมั่นใจในการบริหารอำนาจทางการเมือง (วิไลลักษณ์ เมฆารัตน์, 2549)

การจัดระเบียบการปกครองในสมัยพ่อขุนรามคำแหง จะมีลักษณะการแบ่งเมืองเป็นชั้นๆ ลดหลั่นลงมาตามความสำคัญ โดยมีศูนย์รวมอำนาจหรือศูนย์กลางที่กรุงสุโขทัย (ปภาวดี ดุลยจินดา, 2545) ราชธานีคือ กรุงสุโขทัยเป็นศูนย์กลางของการบริหาร มีพ่อขุนหรือพระมหากษัตริย์เป็นผู้บริหารสูงสุด พระมหากษัตริย์มีอำญาสิทธิเด็ดขาดในแผ่นดิน อำนาจสิทธิขาดไปถึงเมืองอุปราช เมืองลูกหลวง เมืองหน้าด่านและหัวเมืองชั้นในที่เรียงรายอยู่รอบราชธานี และมีอำนาจที่จะสั่งการแก่เมืองพญามหานครด้วยเมืองอุปราช เมืองลูกหลวง เมืองหน้าด่าน “เมืองอุปราช” เป็นเมืองที่ผู้จะดำรงตำแหน่งพ่อขุนต่อไปเมื่อพ่อขุนองค์ปัจจุบันสวรรคตลง เมืองลูกหลวงและเมืองหน้าด่านจะมีระยะทางการเดินทางจากราชธานีถึงได้ในเวลา 2 วัน เชื้อพระวงศ์ปกครองจะเรียกว่า “เมืองลูกหลวง” ปกครองโดยคนของราชการจะเรียกว่า “เมืองหน้าด่าน” เมืองทั้ง 3 ประเภทนี้มีฐานะและหน้าที่อย่างเดียวกันคือ ยันที่รบข้าศึกป้องกันราชธานีไว้ก่อน แล้วรายงานมายังราชธานีเพื่อเตรียมการต่อสู้ ในสมัยสุโขทัยมีเมืองหน้าด่าน คือ เมืองศรีสัชนาลัย (สวรรคโลก) เมืองสองแคว (พิษณุโลก) เมืองปากยม (พิจิตร) และเมืองนครชุม (กำแพงเพชร) เมืองพระยามหานคร เมืองพระมahanคร คือเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่อยู่ห่างจากราชธานีออกไปโดยพลเมืองเป็นคนไทย อาจทรงตั้งเชื้อพระวงศ์ หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปเป็นพ่อเมือง หรือมีเจ้านายเชื้อกษัตริย์

เป็นเจ้าของเมืองเดิมปกครองอยู่และย่อมขึ้นกับ
สุโขทัย เจ้าผู้ครองนครหรือพ่อเมืองมีอำนาจบริหาร
ราชการในเขตแดนของตนเกือบสมบูรณ์ แต่ต้อง
ปฏิบัติตามบัญชาของพ่อขุนและส่งส่วยแก่สุโขทัย
เมื่อมีศึกสงครามจะต้องส่งกองทัพและเสบียง
อาหารมาช่วยกรุงสุโขทัยรบด้วย เมืองประเทศราช
เมืองประเทศราช คือ เมืองที่อยู่นอกราชอาณาจักร
และมีพลเมืองเป็นคนต่างชาติ เมืองประเทศราชขึ้น
กับพ่อขุนโดยพระบรมเดชาานุภาพมีความสัมพันธ์
เพียงส่งเครื่องราชบรรณาการตามกำหนด และส่ง
ทัพมาช่วยกรุงสุโขทัยรบตามคำสั่งของพ่อขุน
เท่านั้น ส่วนการบริหารราชการภายในประเทศทาง
กรุงสุโขทัยไม่เข้ายุ่งเกี่ยวยกเว้นในกรณีที่ทำเป็น

ยุคกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 1981-2437) การเมือง
การปกครองไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นการปกครอง
ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute
monarchy) อย่างสมบูรณ์ที่สุดเพราะพระมหากษัตริย์
ทรงมีฐานะสูงสุดเหนือกฎหมาย ทรงมีพระราช
อำนาจเด็ดขาดและล้นพินทุกด้านรวมทั้งชีวิตของ
ราษฎรในราชอาณาจักร สถานะและความสัมพันธ์
ระหว่างพระมหากษัตริย์และประชาชน มิได้เป็น
เสมือนพ่อปกครองลูก ดังเช่นในสมัยกรุงสุโขทัย
ความเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาสิทธิอย่างสมบูรณ์ของ
พระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับแนวคิด
พระมหากษัตริย์แบบเทวราชา (Divine Kingship)
มาใช้ในการปกครองซึ่งเป็นลัทธิของพราหมณ์
ในอินเดีย นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าไทยได้รับ
หลักการปกครองมาจากเขมรเป็นส่วนใหญ่
และบางส่วนรับมาจากมอญ หลักสำคัญของ

เทวราชา คือ พระมหากษัตริย์ได้รับการเลื่อนฐานะ
เสมือนเหล่าเทพเจ้าหรือเป็นองค์อวตารของ
เทพเจ้า (Incarnation of God) มิใช่มนุษย์ธรรมดา
จะเป็นเทพองค์ใดองค์หนึ่งของศาสนาพราหมณ์
ซึ่งสำคัญที่สุด 3 องค์ คือ พระพรหม พระศิวะ และ
พระนารายณ์ ส่วนใหญ่พระมหากษัตริย์จะสถาปนา
พระองค์เป็นพระศิวะ หรือพระนารายณ์เท่านั้น
การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผสม
ผสานกับแนวความคิดแบบเทวราชาเริ่มเกิดขึ้น
ในแผ่นดินของสมเด็จพระรามาธิบดี (พระเจ้า
อู่ทอง) ซึ่งเป็นสถาปนากรุงศรีอยุธยาตั้งนี้อาจเป็น
เพราะว่าต้องการจะสร้างความเข้มแข็งให้กับ
อาณาจักรอยุธยาโดยการประกาศตัวเป็นอิสระไม่
ขึ้นต่อกรุงสุโขทัย โดยไม่ยอมรับทางการเมืองแบบ
ธรรมราชาของกรุงสุโขทัย ดังนั้นกรุงศรีอยุธยา
จึงต้องสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงอำนาจ
สูงสุด เด็ดขาด มีฐานะสูงสุดอยู่เหนือชีวิตราษฎร
เพื่อค้ำจุนและสร้างเสถียรภาพให้กับกรุงศรีอยุธยา

การจัดระเบียบการปกครองในสมัยกรุง
ศรีอยุธยา มีลักษณะการปกครองแบบสมมุติสุโขทัย
และแบบขอม คือกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางแห่ง
อำนาจ ร่ายล้อมด้วยเมืองหน้าด่านทั้ง 4 ด้าน
พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจโดยสมบูรณ์ในการ
ปกครอง โดยมีเสนาบดี 4 คน เรียกว่า “จตุสดมภ์”
อันมี เวียง วัง คลัง และนาเป็นผู้ช่วยดำเนินกิจการ
ทั้ง 4 คือ

การจัดระเบียบราชการบริหารส่วนกลาง
และจตุสดมภ์นั้น ได้มีการปรับปรุงในรัชสมัยของ
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้แยกกิจการทหาร
กับพลเรือนออกจากกัน โดยตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่

อีก 2 หน่วย คือ “สมุหกลาโหม” เป็นหัวหน้าราชการฝ่ายทหาร และ “สมุหนายก” เป็นหัวหน้าราชการฝ่ายพลเรือนทั่วไป เสนาบดีทั้ง 2 ตำแหน่งนี้มียศเป็น “อัครมหาเสนาบดี” สูงกว่าเสนาบดีจตุสดมภ์ และได้เปลี่ยนนามจตุสดมภ์ใหม่ดังนี้

1. กรมเมือง เรียกว่า “นครบาล” ตำแหน่ง เจ้ากรมเป็นที่ “พระนครบาลเมือง”
2. กรมวัง เรียกว่า “ธรรมาธิกรณ์” ตำแหน่ง เจ้ากรมเป็นที่ “พระธรรมาธิกรณ์”
3. กรมคลัง เรียกว่า “โกษาธิบดี” ตำแหน่ง เจ้ากรมเป็นที่ “พระโกษาธิบดี”
4. กรมนา เรียกว่า “เกษตรราธิบดี” ตำแหน่ง เจ้ากรมเป็นที่ “พระเกษตรราธิบดี”

การปกครองหัวเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยา ยุคต้นยังคงใช้หลักปกครองเช่นเดียวกันกับการปกครองเมืองในสมัยกรุงสุโขทัย กล่าวคือ ได้แบ่งการปกครองหัวเมืองออกเป็นเมืองราชธานี เมืองหน้าด่าน หรือเมืองลูกหลวง เมืองพระยามหานคร และเมืองประเทศราช ต่อมาในรัชสมัยของพระบรมไตรโลกนาถได้ปรับปรุงรูปแบบและนโยบายการปกครองหัวเมืองใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อเอกภาพความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรแบ่งการปกครองใหม่ (ประวิณ ญ นคร, 2535)

ภายหลังสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กอบกู้เอกราชสถาปนาเมืองธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีแล้ว การบริหารราชการแผ่นดินก็ดำเนินไปด้วยดี เพราะศูนย์การใช้อำนาจในการบังคับบัญชาหรือการปกครองได้เข้าไปสู่สภาพปกติ แต่เนื่องจากพระองค์ทรงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำศึก และมี

ภารกิจเบื้องต้นที่จำเป็นต้องกระทำพร้อมกันหลายอย่างโครงสร้างทางด้านการเมือง และการปกครอง จึงคงเจริญรอยตามแบบอย่างที่เคยใช้มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คือ กรุงธนบุรีเป็นศูนย์กลางการปกครอง มีอัครเสนาบดีที่สำคัญ 2 ตำแหน่ง สมุหนายก เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือนรับผิดชอบดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งในราชการฝ่ายทหารและพลเรือนในฐานะเจ้าเสนาบดีกรมมหาดไทย ส่วนยศและราชทินนามนั้นมีทั้ง “พระยายมราช” และ “เจ้าพระยาจักรี” กับ สมุหพระกลาโหม เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหารร่วมเป็นที่ปรึกษาข้อราชการของพระมหากษัตริย์เท่านั้น ยศและราชทินนาม คือ “พระยายมราช” มีหน้าที่ดูแลหัวเมืองใต้ให้ขึ้นกับพระยาโกษาธิบดี ซึ่งว่าการกรมคลังและดูแลหัวเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ส่วนตำแหน่งเสนาบดีจตุสดมภ์ทั้ง 4 คือ เวียง วัง คลัง และนา ยังคงมีอยู่ในเขตราชธานี (วิมล วิโรจนพันธุ์ และคณะ, 2548)

การปกครองส่วนภูมิภาคและหัวเมืองต่างๆ ประกอบไปด้วย การปกครองหัวเมืองชั้นใน คือเมืองที่อยู่รายรอบราชธานีเป็นเมืองชั้นจัตวา มีผู้ปกครองซึ่งเรียกว่า ผู้รั้ง (ปกครอง) เมือง และคณะกรรมการเมืองคอยรับนโยบายและคำสั่งจากเสนาบดีจตุสดมภ์ในส่วนกลางโดยตรง การปกครองหัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นนอกซึ่งอยู่ห่างไกลจากราชธานี เรียกว่า “เมืองพระยามหานคร” มีเจ้าเมืองและคณะกรรมการการเมืองปกครอง มีจตุสดมภ์เหมือนกับราชธานี มีเมืองใหญ่เมืองน้อยขึ้นตรงต่อเมืองพระยามหานคร หัวเมืองชั้นนอกแบ่งเป็นหัวเมืองชั้นนอก ชั้นโท ชั้นตรี และชั้นจัตวา

หัวเมืองพระยามหานคร นิยมแต่งตั้งให้ขุนนางข้าราชการที่มีความดีความชอบเป็นเจ้าเมืองปกครองนอกจากนี้ยังมีการยกฐานะเมืองเอกบ้างเมืองขึ้นเป็นเมืองประเทศราช เช่น เมืองนครศรีธรรมราช เป็นต้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงนำระเบียบแบบแผนการบริหารราชการแผ่นดินที่เคยใช้มาในสมัยอยุธยามาใช้ปกครองกรุงรัตนโกสินทร์ โดยการปกครองแบ่งออกเป็น 3 ส่วนเหมือนสมัยอยุธยา คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และการปกครองหัวเมืองประเทศราช (มัลลิกา มุสอูดี, 2539) การปกครองส่วนกลางมีเสนาบดีที่สำคัญ 6 ตำแหน่งและคงใช้ระบอบจตุสดมภ์แบบเดิม การปกครองส่วนกลางจัดแบ่งงานราชการให้อยู่ในความรับผิดชอบของข้าราชการชั้นสูง 6 ตำแหน่ง คือ 1) สมุหพระกลาโหมเป็นหัวหน้าฝ่ายทหารและมีอำนาจบังคับบัญชาเมืองฝ่ายใต้ทั้งด้านการทหารและการพลเรือน เสนาบดีคือ “เจ้าพระยามหาเสนาบดี” 2) สมุหนายก เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน มีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งด้านการทหารและการพลเรือน เสนาบดีคือ “เจ้าพระยาจักรี” 3) กรมเวียง มีหน้าที่ดูแลภายในพระนคร เสนาบดีคือ “เจ้าพระยาอมราช” 4) กรมวัง มีหน้าที่ดูแลในพระราชวังและมีอำนาจตั้งศาลชำระความ เสนาบดีคือ “พระยาธรรมาธิกรณ์” 5) กรมคลัง มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับพระราชทรัพย์ การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ และมีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เสนาบดี คือ “พระยาพระคลัง” 6) กรมนา มีหน้าที่ดูแลรักษานาหลวง เก็บภาษีข้าวพิจารณาคดีเกี่ยวกับที่นาหรือสัตว์ที่ใช้ทำนา

เสนาบดี คือ “พระยาพลเทพ” การปกครองส่วนภูมิภาค ในสมัยรัชกาลที่ 1 ทรงมีพระราชดำริว่า ในสมัยพระองค์สมุห์กลาโหมปฏิบัติงานด้วยดี จึงโปรดเกล้าฯ ให้โอนหัวเมืองฝ่ายใต้ที่ถูยกเล็กไปในสมัยปลายอยุธยาอยู่กับสมุห์กลาโหมตามเดิม ส่วนหัวเมืองชายทะเลอ่าวไทยให้อยู่ในความดูแลของกรมพระคลัง

นอกจากนี้ ทรงลดอำนาจของบรรดาเจ้าเมืองต่างๆ โดยออกพระราชกำหนดตัดทอนอำนาจของเจ้าเมืองในการแต่งตั้งข้าราชการที่สำคัญทุกตำแหน่ง กล่าวคือ ในสมัยอยุธยา กษัตริย์แต่งตั้งตำแหน่งยกบัตรเท่านั้น แต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 เป็นต้น ตำแหน่งปลัดและข้าราชการอื่นๆ ในหัวเมืองได้รับการแต่งตั้งจากสมุหนายก สมุห์กลาโหม หรือเสนาบดี กรมพระคลัง ตามแต่เมืองนั้นจะอยู่ในเขตการปกครองของฝ่ายใด กลาโหมหรือเสนาบดีคลัง การปกครองหัวเมืองเรียกว่า “ระบบกินเมือง” เนื่องจากข้าราชการเหล่านี้ไม่มีเงินเดือนให้ จึงได้รับอนุญาตให้เก็บเงินค่าธรรมเนียมรายได้ทุกชนิดจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการและสามารถประกอบอาชีพอื่นควบคู่กับการรับราชการได้ ส่วนการควบคุมหัวเมืองเหล่านี้ส่วนกลางใช้วิธีการแต่งตั้งตำแหน่งยกบัตรทำหน้าที่สอดแนมข้อราชการและให้เจ้าเมืองรายงานข้อราชการเป็นจดหมายที่เรียกว่า “ใบบอก” เข้ามายังเสนาบดีที่เมืองนั้นสังกัดในส่วนกลางการปกครองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงใช้รูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่นเดียวกับการปกครองในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรี โดยมีได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด การปรับปรุง

การปกครองได้เริ่มเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยพระองค์ได้เริ่มปฏิรูประบอบการปกครองเสียใหม่ กล่าวคือ ทรงยกเลิกตำแหน่งอัครเสนาบดี 2 ตำแหน่ง คือ สมุหกลาโหม และสมุหนายก รวมทั้งจตุสดมภ์ โดยแบ่งการบริหารราชการออกเป็นกระทรวงตามแบบอารยประเทศและให้มีเสนาบดีเป็นผู้ว่าการแต่ละกระทรวง กระทรวงที่ตั้งขึ้นทั้งหมดมี 12 กระทรวง การปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาคโดยการตั้งข้าหลวงเทศาภิบาล ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นได้ลดอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของเจ้าเมืองเดิมที่เคยมีขึ้นกับระบอบกินเมือง การปฏิรูปครั้งนี้จึงมีการต่อต้านที่แสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจในรูปแบบการปกครองแบบใหม่นี้เกิดขึ้น เช่น ขบถผู้มีบุญภาคอีสาน ขบถเงี้ยว เมืองแพร์ และขบถพระยาแขกเจ็ดหัวเมืองในบริเวณปัตตานี ซึ่งเหตุการณ์ทั้ง 3 ครั้งนี้ เป็นการต่อต้านการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 และรัฐบาลสามารถปราบปรามได้ (มัลลิกา มุสอูดี, 2544)

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นเป็นความพยายามรวมอำนาจการปกครองส่วนภูมิภาคเข้าสู่รัฐบาลกลาง (Centralization of power) ทำให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเต็มที่ อาณาจักรสยามมีรูปแบบเป็นรัฐชาติ (Nation State) ตามแนวคิดของตะวันตก คือ ประชาชนอยู่ภายใต้ผู้นำคนเดียว และภายในกฎหมายอันเดียวกัน มีผู้กล่าวว่ารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึง พ.ศ. 2475 เป็น “รัฐสมบูรณาญาสิทธิ” (Absolutise

State) ที่สมบูรณ์แบบที่สุด (มัลลิกา มุสอูดี, 2544) ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้ทรงเปลี่ยนรายละเอียดเล็กน้อยเกี่ยวกับการปกครองการบริหารส่วนภูมิภาค เช่น การเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อข้าหลวงเทศาภิบาลมาเป็นสมุเทศาภิบาล เป็นต้น ส่วนทางด้านกรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น พระองค์ได้ริเริ่มทดลองวิธีการปกครองตนเองตามแบบเทศบาลขึ้น ในพระราชวังในปี 2461 ได้โปรดเกล้าพระราชทานนามเขตการทดลองนี้ว่า “ดุสิตธานี” โดยพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ให้การทดลองดังกล่าวเป็นการสอนการปกครองตนเองแก่เสนาบดีและข้าราชการต่างๆ แต่หยุดชะงักไปเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต อย่างไรก็ตามพระราชดำริของพระองค์ที่จะทรงสร้างการปกครองตนเองแก่ราษฎร นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการปกครองตามรูปแบบของเทศบาลในสมัยต่อมา (กิตติ ประทุมแก้ว อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, 2537) นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ทรงปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรมต่างๆ โดยการยกกรมทหารเรือ เป็นกระทรวงทหารเรือ เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการ ทรงให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์ ทรงจัดตั้งกองเสือป่าเพื่ออบรมเยาวชนให้อดทนและมีจิตใจเข้มแข็ง

ยุค พ.ศ. 2475 ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) ข้าราชการทหารและพลเรือนระดับกลางจำนวน 99 นายในนามของ “คณะราษฎร” ได้ยึดอำนาจจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 แห่งราชวงศ์จักรี โดยมีจุดมุ่งหมาย “ที่จะให้ประเทศไทยมีธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน”

โดยการยึดอำนาจจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในวันนั้นสำเร็จลงภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมงเป็นการยึดอำนาจที่ปราศจากการเสียเลือดเนื้อ (ยกเว้นมีผู้ได้รับบาดเจ็บเพียงท่านเดียว คือ นายพลตรีพระยาเสนาสงครามหรือ ม.ร.ว.อี๋ นพวงศ์ ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 (ชาลวาทย์ เกษตรศิริ, 2538) คณะราษฎรได้วางหลักการสำคัญในการก่อการปฏิวัติครั้งนี้ไว้ คือ จะต้องรักษาความเป็น เอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง การศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคงจะต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงสร้างเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยากจะต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน (ไม่ใช่พวกเจ้ามีสิทธิยิ่งกว่าราษฎรดังที่เป็นอยู่)จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 5 ประการข้างต้นจะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร (เชาวนะ ไตรมาศ, 2543)

หลังจากที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองสำเร็จแล้วได้ส่งตัวแทน คือ นาวาอากาศตรีหลวงศุภชลาศัย เดินทางไปกับเรือรบหลวงสุโขทัย นำหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงแปรพระราชฐาน ณ พระราชวังไกลกังวล อำเภอกำแพงหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และยื่นข้อเสนอให้ทรงเป็นกษัตริย์ต่อไป โดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินที่คณะราษฎรได้ร่างขึ้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกประชุมพระบรมวงศานุวงศ์และ

ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และทรงยินยอมตามข้อเสนอ โดยทรงมีลายพระราชหัตถเลขาตอบว่า “คณะทหารมีความปรารถนาจะเชิญให้ข้าพเจ้ากลับพระนครเป็นกษัตริย์อยู่ใต้พระธรรมนูญการปกครองแผ่นดินข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎร์ ไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อ” พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จนิวัติกรุงเทพมหานคร ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราว ซึ่งจะใช้บังคับจนกว่าจะได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรเสร็จเรียบร้อยและประกาศใช้ต่อไป

การเมืองการปกครองของไทยในระบอบประชาธิปไตยนับตั้งแต่สมัยที่คณะราษฎรเข้ายึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก ซึ่งเป็นฉบับชั่วคราวเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญตลอดมา แม้ว่ายังมีปัญหาอุปสรรคในการปกครองตามรัฐธรรมนูญอยู่บ้าง และก่อให้เกิดการรัฐประหาร มีการยกเลิกทุกยุคทุกสมัยยังคงยอมรับอุดมการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นหลักในการปกครองเสมอมาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงพระประมุข และทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญกำหนดรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศ เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน

และเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชน มีหน้าที่ทำให้เจตนารมณ์ของประชาชนบังเกิดผลอย่างแท้จริง ดังนั้นรัฐสภานอกจากจะทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติแล้ว ยังทำหน้าที่ควบคุมฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติราชการแผ่นดินตามแนวทางที่ประชาชนต้องการ

ปัจจุบันประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครอง โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีลักษณะการปกครองแบบรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีตัวแทนของประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนและเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของประชาชน มีหน้าที่ทำให้เจตนารมณ์ของประชาชนบังเกิดผลอย่างแท้จริง

ดังนั้น รัฐสภานอกจากจะทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติแล้ว ยังทำหน้าที่ควบคุมฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติราชการแผ่นดินตามแนวทางที่ประชาชนต้องการ ซึ่งระบบการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบันเกิดพรรคการเมืองขึ้นมากมาย ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มชนชั้น กลุ่มทุนกลาง-ทุนชาติ กลุ่มพลังอนุรักษ์และจารีตนิยม กลายเป็นปัญหาทางด้านความคิด ทศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองจนทำให้คนไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางทศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองในลักษณะของการสนใจทางการเมืองมากขึ้นและเริ่มมีความเชื่อมั่นในพลังและความสามารถของตนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และแท้จริงแล้วยังมีผลทางการเมืองในขอบเขตที่จำกัด ทศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน

จะถูกกล่อมเกลามากกว่าสถาบันทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง โดยทรัพยากรกำลังคนและเงิน ซึ่งระบบราชการมีมากกว่าสถาบันทางการเมืองใดๆ โดยจะพยายามดูดซับพลังของประชาชนให้เข้ามาอยู่ภายใต้การชักนำของกลุ่มผู้นำฝ่ายทหาร พลเรือน ที่ตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประสานนโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ และฐานอำนาจของตนเป็นสำคัญ มากกว่าปากท้องของประชาชน

2. แนวโน้มการพัฒนาทางการเมืองไทยในอนาคต

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นระบบการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันเอื้อให้เกิดพรรคการเมืองขึ้นมากมาย ซึ่งทำให้เกิดการครอบงำโดยระบบราชการในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของไทยจะต้องพัฒนาไปประเด็นต่อไปนี้

1. บทบาทของข้าราชการในทางการเมืองการปกครอง ราชการจะยังคงมีบทบาททางการเมืองอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้ามารับผิดชอบแก้ไขปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมนักวิชาการหรือชำนาญการ (Technocrats) ของระบอบราชการจะเข้ามา มีบทบาทสำคัญในทางอ้อมในการกำหนดนโยบายและวางแผนแก้ปัญหาของสังคม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวให้กับรัฐบาล ซึ่งได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้นำฝ่ายทหารว่าเป็นรัฐบาลที่มีความสามารถจะแก้ไขปัญหาของประเทศได้โดยที่ฝ่ายทหารเองก็ได้มีการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร

ของตนให้มีความรู้ทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองนอกเหนือจากการทหารเพื่อให้เข้ามารับผิดชอบกิจกรรมของบ้านเมืองร่วมกับนักวิชาการหรือผู้ชำนาญการจากฝ่ายข้าราชการพลเรือน

2. ประสิทธิภาพและความสามารถของระบบการเมือง ปัญหาความไม่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการแก้ปัญหาของสังคมยังคงเป็นจุดวิกฤติของระบบการเมืองไทยในขณะที่สถาบันทางการเมืองรัฐสภายังคงมีอ่อนแอทำให้ระบบราชการเป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาการรวมอำนาจบริหาร การขาดประสิทธิภาพของระบบราชการหากผู้นำทางการเมืองไม่ตัดสินใจดำเนินการแก้ไขปัญหาของระบบราชการอย่างจริงจังแล้วระบบการเมืองไทยในทศวรรษหน้านี้จะประสบกับปัญหาทางสังคมที่มากยิ่งขึ้นและอาจเป็นอันตรายต่อการอยู่รอดของระบบการเมืองไทย

3. ระบบการเมืองในการทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ระบบการเมืองของไทยมีแนวโน้มที่มีความหลากหลายมากขึ้นคือกลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ชำนาญการจะเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองกับกลุ่มข้าราชการ-ทหาร-พลเรือน ในสัดส่วนที่มากขึ้น ซึ่งมีการเรียกการเมืองแบบนี้ว่า “การเมืองแบบพหุนิยมและชนชั้นนำ” (Pluralist Elites Rule) จึงคาดหมายได้ว่าระบบการเมืองไทยในอนาคตคงจะเป็นเรื่องของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองเพียง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำฝ่ายทหาร กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการหรือผู้ชำนาญการ

4. สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย สถาบันทางการเมืองไทยปัจจุบันยังอ่อนแอและขาดความเป็นสถาบันกติกากฎทางการเมือง “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” ทำให้สถาบันทางการเมืองไทย เช่น รัฐสภา พรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้มีความเป็นสถาบันมากขึ้น พรรคการเมืองก็ได้เริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นในการทำหน้าที่สรรหาบุคคลเข้าสู่ระบบ หน้าที่ของพรรคการเมืองในการรักษาผลประโยชน์ยังมีความเป็นไปได้น้อย เพราะยังมีความขัดแย้งกันในพรรค กลุ่มผลประโยชน์ โดยเฉพาะผู้เสียเปรียบในสังคม เช่น กลุ่มชาวนา ชาวไร่ ผู้ใช้แรงงานยังไม่มีบทบาททางการเมืองมากเท่าที่ควร ในขณะที่เดียวกันยังเป็นกลุ่มที่เสียเปรียบทางการเมืองในลักษณะต่างๆ ที่น่าสังเกตคือกลุ่มนักธุรกิจกำลังมีบทบาทอย่างรวดเร็วโดยได้เข้ามามีส่วนในการกำหนดนโยบายหรือตัดสินใจทางการเมืองเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจของประเทศโดยอาศัยช่องทางที่เปิดให้แต่อย่างใดก็ได้ โดยภาพรวมแล้วสถาบันทางการเมืองของไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งและมีความเป็นสถาบันมากขึ้น

5. อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย สถานการณ์การย้ายพรรค ตั้งพรรคการเมืองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้ามาร่วมกับพรรคเพียงเพื่อต้องการอาศัยความสำคัญของตัวบุคคล คือ ผู้นำพรรคการเมืองรวมทั้งเงินทุนหาเสียงที่พรรคการเมืองนั้นให้การสนับสนุนตลอดจนชื่อเสียงของพรรคการเมืองนั้นอาจทำให้โอกาสได้รับเลือกตั้งมีมากขึ้นเมื่อวิเคราะห์ดูนักการเมือง

และพรรคการเมืองทำให้เห็นว่าประเด็นเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองมีความสำคัญน้อยกว่าตัวบุคคลที่เป็นหัวหน้าพรรค เนื่องจากจุดร่วมของพรรคการเมืองส่วนใหญ่อยู่ที่ผลประโยชน์มากกว่าอุดมการณ์ และยังมีพรรคการเมืองใดมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แน่นอนชัดเจน ดังนั้นปัญหาการแตกแยกภายในพรรคการเมืองการไม่มีวินัยของสมาชิกพรรคการเมืองจะยังเป็นปัญหาที่แต่ละพรรคการเมืองจะต้องประสบภายหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

6. การถ่ายถอดอำนาจทางการเมือง การเขียนรัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงปัจจุบันยังมีข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญมีเจตนารมย์ที่จะชะลอการถ่ายถอดอำนาจทางการเมืองจากกลุ่มผู้ก่อการปฏิวัติรัฐประหารไปสู่ประชาชนและการเลือกตั้งใหม่ อีกทั้งผู้นำฝ่ายทหารยังคงอยู่ในอำนาจของการปกครอง การจะพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยให้ก้าวหน้ามากกว่าความเป็น “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” ก็คงจะใช้เวลาอีกยาวนาน ดังนั้น การเมืองไทยในช่วงสิบปีข้างหน้าจะยังคงเป็นเรื่องของในระดับบนคือกลุ่มชนชั้นผู้นำทางการเมือง ได้แก่ กลุ่มข้าราชการ ทหาร พลเรือน กลุ่มนักธุรกิจ สำหรับประชาชนส่วนใหญ่แล้วจะยังไม่ได้รับประโยชน์จากสถาบันกระบวนการทางการเมืองของไทยอย่างเต็มที่ในระยะเวลาอันสั้นนี้แต่ก็มีแนวโน้มไปในทางที่ดีในอนาคต

7. ทศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของไทยในทศวรรษที่ผ่านมา คนไทยมีการ

เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมือง ในลักษณะของการสนใจทางการเมืองมากขึ้นและเริ่มมีความเชื่อมั่นในพลังและความสามารถของตนที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้นั้น แท้จริงแล้วยังมีผลทางการเมืองในขอบเขตที่จำกัด ทศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนจะถูกกล่อมเกลามากจากกลไกของรัฐมากกว่าสถาบันทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง โดยทรัพยากรกำลังคนและเงินซึ่งระบอบราชการมีมากกว่าสถาบันทางการเมืองใดๆ โดยจะพยายามดูดซับพลังของประชาชนให้เข้ามาอยู่ภายใต้การชักนำของกลุ่มผู้นำฝ่ายทหาร พลเรือน ที่ตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประสานนโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐเป็นสำคัญ

3. สรุป

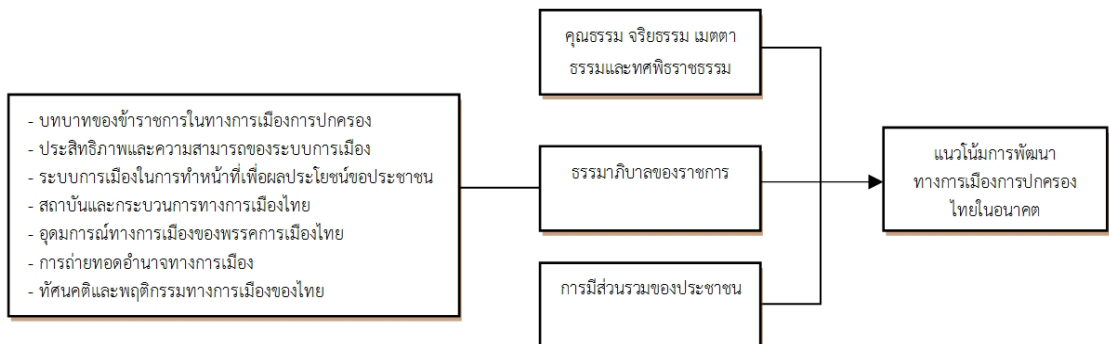
การประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาหลายครั้งกว่าจะมาถึงระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ ทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ด้วยคุณธรรม จริยธรรม เมตตาธรรม และทศพิธราชธรรม แลทรงเป็นที่พึ่งและเป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก้าวล่วงมิได้ แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มการพัฒนาทางการเมืองไทยในอนาคตนั้นยังต้องแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนา ประเด็นต่างๆ ควบคู่กันไปด้วย อันได้แก่ บทบาทของข้าราชการในทางการเมือง การปกครอง ประสิทธิภาพ ความสามารถของระบบการเมือง สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย อุดมการณ์ทางการเมืองของ

พรรคการเมืองไทย การถ่ายทอดอำนาจทางการเมือง ด้านทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของไทย และอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญและจะขาดเสียไม่ได้ คือการมีส่วนร่วมของประชาชน กิจกรรมทางการเมืองใดก็ตามเมื่อขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมนั้น ย่อมไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้ เมื่อใดก็ตามประเด็นเหล่านี้ได้รับการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาแล้ว ย่อมทำให้ระบบการเมืองการปกครองของไทยดีขึ้นและทำให้ประเทศเจริญก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับของอารยประเทศ

4. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาทำให้ผู้เขียนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีหลากหลายรูปแบบ เช่น แบบระบอบปิตุราชาธิปไตยหรือระบอบพ่อปกครองลูก เป็นรูปแบบการปกครองที่มีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าอำนาจอธิปไตยในฐานะผู้ปกครองการใช้อำนาจแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างสมบูรณ์ที่สุด โดยมีระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นแบบสากลในหลายประเทศที่ยึดปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2537). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชามนุษยกับสังคม หน่วยที่ 1-8 บทที่ 2 การเมือง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2538). *ประวัติศาสตร์การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- เชาวนะ ไตรมาศ. (2543). *ข้อมูลพื้นฐาน 66 ปี ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สุขุมและบุตร.
- ปภาวดี ดุลยจินดา. (2545). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารราชการไทย หน่วยที่ 1-8 บทที่ 1 หลักการทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารราชการ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ประวีณ ฦ นคร. (2535). การเขียนหนังสือติดต่อราชการ: บทเรียนด้วยตนเองสำหรับข้าราชการทุกระดับ. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- มัลลิกา มุสอูดี. (2539). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ 1-8 บทที่ 1 ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2544). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 1-8 บทที่ 1 ลักษณะการปกครองของไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2547). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย หน่วยที่ 1-7 บทที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไลลักษณ์ เมฆารัตน์. (2549). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยที่ 1-8 บทที่ 3 แคว้นสุโขทัย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิมล วิโรจนพันธุ์ และคณะ. (2548). ประวัติศาสตร์ชาติไทย. กรุงเทพฯ: อัลฟา มิเลินเนียม.

